Φως Ιλαρόν

Μηνιαία Έκδοση της Ενορίας Αγίου Γεωργίου Περιβολίων Ρεθύμνου. Έτος 4ο, φ. 37. Οκτώβριος 2015

Τέσσερις Μάρτυρες: οι «δικοί μας» ουράνιοι ήρωες

Επιμέλεια Θ. Ρ.

Σ' αυτό το τεύχος επαναλαμβάνεται το περιεχόμενο του τ. 1, που είχε κυκλοφορήσει τον Οκτώβριο 2012.

Την ιστορία τους την άκουγα σαν παραμύθι από τη γιαγιά μου, που την ήξερε από τους γεροντότερους. Στο Ρέθυμνο πηγαίναμε στην εκκλησία τους, την ιστορική εκκλησία των Τεσσάρων Μαρτύρων, στον τόπο όπου θανατώθηκαν για την πίστη τους (για τη δική μας πίστη, για το δικό μας Χριστό). Ασπαζόμασταν τις κάρες τους – από παιδιά – και ακούγαμε την παράδοση πως η μία βρίσκεται στη Ρωσία και πως ο Ρώσος που την παρέλαβε πρόσφερε στην πόλη το ρολόι της Μεγάλης Παναγίας. Αλήθεια ή μύθος; Σήμερα σ' αυτή την ιστορία μπαίνει ένα ερωτηματικό.

Κρυπτοχριστιανοί, αλλά αγωνιστές

Οι άγιοί μας έζησαν τον καιρό της Επανάστασης του 1821 και, όπως όλοι ξέρουμε, κατάγονταν από τις Μέλαμπες Αγίου Βασιλείου, αν και ο ένας (ο Αγγελής) είχε σχέση με το Γερακάρι, όπου, απ' ό,τι ξέρω, σώζεται το σπίτι του. Ήταν ο Μανουήλ και ο Αγγελής (αδέλφια μεταξύ τους), ο Γεώργιος και ο Νικόλαος, που ήταν ξαδέρφια τους και ξαδέρφια μεταξύ τους. Για τους Τούρκους είχαν το επώνυμο Ρετζέπη, αλλά το πραγματικό επώνυμο της οικογένειάς τους ήταν Βλατάκης.

Ήταν κρυπτοχριστιανοί και παιδιά κρυπτοχριστιανών – δηλαδή χριστιανοί που παρίσταναν τους μουσουλμάνους, από το φόβο των Τούρκων. Κρυφά λάτρευαν το Χριστό και φανερά έκαναν πως ακολουθούν τη μουσουλμανική θρησκεία.

Στην Κρήτη, όπως και στην Κύπρο και τον Πόντο, την εποχή της Τουρκοκρατίας υπήρχαν χιλιάδες κρυπτοχριστιανοί. Αυτό οφειλόταν στην απίστευτη αγριότητα των Τούρκων εναντίων των χριστιανών. Οι χριστιανοί δεν είχαν κανένα δικαίωμα, ενώ αν γίνονταν μουσουλμάνοι αποχτούσαν αμέσως ελευθερία και εξουσία! Έτσι, χιλιάδες Έλληνες εξισλαμίστηκαν (έγιναν μουσουλμάνοι), είτε στ' αλήθεια είτε στα ψέματα.

Δυστυχώς όμως, αν και πολλές οικογένειες κρυπτοχριστιανών παρέμειναν κρυφά ορθόδοξες για πολλές γενιές και μάλιστα αγωνίστηκαν για την ελευθερία (όπως οι Κουρμούληδες, οι Κερίμηδες κ.ά.), οι περισσότερες, καθώς περνούσαν οι γενιές, γίνονταν αληθινοί μουσουλμάνοι, και μάλιστα πιο σκληροί και καταπιεστικοί από τους Τούρκους!... Αυτοί είναι οι λεγόμενοι «Τουρκοκρητικοί»: Κρητικοί, απόγονοι εξισλαμισμένων χριστιανών. Οι τελευταίοι έφυγαν από την Κρήτη με την ανταλλαγή των πληθυσμών, μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή, και τα παιδιά τους, που ζουν σήμερα στην Τουρκία, ακόμα μιλάνε στην κρητική διάλεκτο σαν τους παλιούς Κρητικούς.

Οι Τέσσερις Μάρτυρες, που ως «Τούρκοι» είχαν περιουσία και εξουσία, προσπαθούσαν να βοηθήσουν τους χριστιανούς. Έτσι, αναφέρεται στην *Ιστορία της Κρήτης* του Β. Ψιλάκη (τόμ Γ', σελ. 1328-1329), ότι ο «Αχμέτ Αγάς» (ο Νικόλαος) γύρισε μια μέρα στις Μέλαμπες από τον Κουσέ (όπου είχαν ρίζες από μια προγιαγιά τους) και βρήκε έναν άγριο γενίτσαρο από το Βαθυακό να έχει συγκεντρώσει τις χριστιανές του χωριού και να τις υποχρεώνει, κατά τη συνήθεια των κατακτητών, να χορεύουν γι' αυτόν στο σπίτι του παπά. Αμέσως όρμησε μέσα, έσπασε τη λύρα του λυράρη και έδιωξε κακήν κακώς τον εισβολέα, λέγοντάς του να γλεντίζει στο χωριό του κι όχι να έρχεται στις Μέλαμπες να τον προσβάλλει. *«Ήτο δε ο Αχμέτ Ρετζέπης (ο Νικόλαος) ταχύτατος, ευστροφώτατος και ατρόμητος… Ούτως ο αγριογιαννίτσαρος… επήρε τα βρεμένα του και επανήρχετο εις Βαθυακόν κατησχημένος και μένεα πνέων».*

Τα παραπάνω τα διαβάζουμε στο βιβλίο με την ακολουθία των αγίων, που βρίσκεται στο ναό τους, στο νεκροταφείο των Περιβολίων, και έχει εκδοθεί το 1985 από τον π. Νικ. Κουτσαυτάκη.

Η φανέρωση και το μαρτύριο

Κατά την επανάσταση του ’21, οι Τέσσερις Μάρτυρες φανέρωσαν τη χριστιανική τους πίστη και πολέμησαν στο πλευρό των χριστιανών. Όταν λύγισε η επανάσταση με τη βοήθεια του αιγυπτιακού στρατού, γύρισαν στο χωριό τους και ζούσαν ως χριστιανοί φανερά πλέον. Όταν όμως ήρθαν οι φοροεισπράκτορες των Τούρκων και τους είδαν χριστιανούς (ενώ ώς τότε τους ήξεραν για μουσουλμάνους), προσπάθησαν να τους ξαναφέρουν στο Ισλάμ – στη μουσουλμανική θρησκεία – και, βλέποντας πως δεν το καταφέρνουν, τους κατάγγειλαν στον Τούρκο διοικητή του Ρεθύμνου, το Μεχμέτ Πασά.

Οι άγιοι συνελήφθησαν και οδηγήθηκαν με τα πόδια στο Ρέθυμνο. Φυλακίστηκαν και βασανίστηκαν για ν’ αρνηθούν το Χριστό και να ξαναγίνουν μουσουλμάνοι. Εκείνοι όμως απαντούσαν γενναία: «Γεώργιος εγεννήθηκα, Γεώργιος θα ποθάνω», «Αγγελής εγεννήθηκα, Αγγελής θα ποθάνω», «Μανώλης εγενήθηκα, Μανώλης θα ποθάνω», «Νικόλαος εγγενήθηκα, Νικόλαος θα ποθάνω» – τα λόγια αυτά διασώθηκαν στη μνήμη των Ρεθεμνιωτών και μ’ αυτά τα λόγια μου περιέγραφε την ιστορία τους η γιαγιά μου, όπως έγραψα στην αρχή.

Τελικά καταδικάστηκαν σε θάνατο, κατά τον παραδοσιακό ισλαμικό νόμο, ως αποστάτες από το Ισλάμ. Τελάλης διακήρυξε σε όλο το Ρέθεμνος πως τις 28 του Οκτώβρη (1824) «θα σκοτώσουνε τέσσερις γκιαούρηδες» και πως όλος ο λαός μπορεί να πάει να «διασκεδάσει με το θέαμα», που θα περιλαμβάνει και μουσική και γιορτή! Οι άγιοι αποκεφαλίστηκαν κάτω από τον πλάτανο, που είχε δεχτεί το αίμα πολλών αγωνιστών. Όταν θανατώθηκε ο τελευταίος, λέει η παράδοση, ο πρώτος δεν είχε ξεψυχήσει, αλλά σπαρταρούσε ακόμη.

Τα ιερά σώματά τους τα άφησαν άταφα, για να τρομοκρατήσουν τους χριστιανούς. Τη νύχτα όμως χριστιανοί και Τούρκοι έβλεπαν ουράνιο φως να τα φωτίζει. «Ο Αλλάχ ρίχνει φωτιά να τους κάψει» λέγανε οι Τούρκοι. Οι χριστιανοί όμως καταλάβαιναν πως ο Θεός τους είχε δώσει το βραβείο της νίκης και τους είχε πάρει στον ουρανό. Ήδη οι Ρεθεμνιώτες ήξεραν πολύ καλά ότι οι τέσσερις ηρωικοί άντρες ήταν άγιοι. Κάποιοι είχαν μαζέψει το αίμα τους με βαμβάκι, ενώ τρεις μέρες αργότερα κάποιοι θαρραλέοι χριστιανοί ζήτησαν τα σώματα να τα θάψουν. Τα παρέλαβαν ο Αντώνιος Μπουρδούνης και ο Γεώργιος Λαγός, μαζί με άλλους, και τα έθαψαν στο λόφο του αγίου Γεωργίου Μυλούρη, στα Περβόλια. «Το δε εκχυνόμενο αίμα, καθώς και τα ενδύματα αυτών, εποίουν πάμπολλα θαύματα» (από το βιβλίο της ακολουθίας τους). Κι εκεί, στα Περβόλια, οι χριστιανοί βλέπανε τις νύχτες «λαμπάδες αναμμένες» από ουράνιο φως να φωτίζουν τους τάφους των αγίων.

Το γιαταγάνι των αγίων

Την ημέρα του αποκεφαλισμού, ο Τούρκος δήμιος πήγε στο σπίτι του και σκούπισε το ματωμένο γιαταγάνι του με μια πετσέτα. Η τυφλή μητέρα του, χωρίς να έχει ιδέα για τα γεγονότα, άγγιξε την πετσέτα και αιφνιδίως επανήλθε το φως της! Ρώτησε το γιο της για την προέλευση του αίματος και, όταν έμαθε για τη σφαγή των μαρτύρων, του είπε: «Να ξέρεις πως αυτοί οι άνθρωποι ήταν άγιοι».

Έτσι εκείνη η μουσουλμανική οικογένεια φύλαξε το γιαταγάνι ως ιερό κειμήλιο. Πέρασε από χέρι σε χέρι και, εκατό χρόνια μετά, όταν έφευγαν οι μουσουλμάνοι με την ανταλλαγή των πληθυσμών, κάποιος απόγονός τους το παρέδωσε σε χριστιανικά χέρια. Σήμερα φυλάσσεται στον ιερό ναό του αγίου Νικολάου Σπλάντζια, στην παλιά πόλη των Χανίων, όπου οι τέσσερις άγιοι τιμώνται με ιδιαίτερη λαμπρότητα.

Ο επίσκοπος Ρεθύμνης Ιωαννίκιος αργότερα πραγματοποίησε την εκταφή τους και μεγάλο μέρος των λειψάνων τους έστειλε για φύλαξη στη μονή Αρκαδίου.

Οι Ρεθεμνιώτες τίμησαν αμέσως τους Αγίους Τέσσερις. Μόλις ένα χρόνο μετά το μαρτύριό τους (το 1825) λειτούργησαν προς τιμήν τους, ψάλλοντας την ακολουθία των Αγίων Πάντων, μια που δεν είχε γραφτεί ακόμη ειδική ακολουθία. Η πρώτη γνωστή εικόνα τους ζωγραφίστηκε μόλις 12 χρόνια μετά το μαρτύριό τους, το 1836, ενώ υπάρχει έγγραφο που μιλάει για τον εορτασμό τους στις 28 Οκτωβρίου 1837 στο ναό των Εισοδίων της Θεοτόκου (Μεγάλη Παναγία). Εκεί βρίσκεται και η πρώτη εικόνα τους, του 1836.

Το 1839 ήδη είχε γραφτεί ακολουθία προς τιμήν τους από τον επίσκοπο Ρεθύμνης Καλλίνικο και το Μητροπολίτη Κρήτης Μελέτιο. Ακολούθησαν κι άλλες ακολουθίες και αρκετές εικόνες, όπως αυτή του 1844 ή 54, που βρίσκεται στο χωριό τους (στις Μέλαμπες), και εκείνη του 1859, που βρίσκεται στο ναό του Αγίου Γεωργίου Περιβολίων, όπου οικοδομήθηκε δεύτερο κλίτος προς τιμήν των αγίων Τεσσάρων Μαρτύρων.

Η ιστορία των αγίων και της σχέσης του ρεθεμνιώτικου λαού μ' αυτούς δεν τελειώνει εδώ. Πολλά στοιχεία θα βρει ο ενδιαφερόμενος στο βιβλίο *Οι άγιοι Τέσσερις Νεομάρτυρες του Ρεθέμνους*, που εκδόθηκε το 1998, αλλά και στο βιβλίο του Γιώργη Καλογεράκη *Τέσσερις Μάρτυρες*, που εκδόθηκε το 2008 και περιλαμβάνει εκτενή μελέτη της ζωής και της τιμής τους, αλλά και ένα ποιητικό θεατρικό έργο γι' αυτούς στην κρητική διάλεκτο. Και τα δύο βιβλία είναι εκδόσεις της ενορίας Τεσσάρων Μαρτύρων του Ρεθύμνου.

(Προσθήκη Οκτωβρίου 2015: Συνιστούμε θερμά και το πρόσφατο βιβλίο του π. Ευάγγελου Τσουρδαλάκη (ιερέα των Μελάμπων) *Οι Άγιοι Τέσσερις Νεομάρτυρες Γεώργιος, Αγγελής, Μανουήλ και Νικόλαος, οι εκ Μελάμπων και εν Ρεθύμνη μαρτυρήσαντες*, έκδ. ενορίας Μελάμπων 2015).

1940: Η Παναγία στο Μέτωπο

Αν και αγαπώ την πατρίδα μου, είμαι και ορθόδοξος χριστιανός (έννοια απολύτως πανανθρώπινη), άρα για μένα η ζωή και η σωτηρία της ψυχής του Τούρκου ή Γερμανού εισβολέα (ή του σημερινού λαθρομετανάστη) έχει την ίδια αξία με εκείνη του Έλληνα στρατιώτη. Εκεί με οδηγεί η ορθόδοξη πνευματική κληρονομιά του λαού μου, είτε αρέσει αυτό σε άλλους είτε όχι. Θα προτιμούσα να μη σκανδαλιστείτε, αδελφοί αναγνώστες, αλλά να προβληματιστείτε και να δείξετε έστω κατανόηση.

Αυτή η ορθόδοξη άποψη έχει σοβαρά ερείσματα στην ιστορία του λαού μας. Ναι, έχουν υπάρξει χαροκαμένες μανάδες που έχουν φερθεί με ανθρωπιά σε τραυματίες, αιχμάλωτους ή νεκρούς εισβολείς.

Ωστόσο δεν πρέπει να αγνοήσουμε ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου άγιοι εμφανίζονται σε μάχες υπέρ των (αμυνόμενων) χριστιανών: ο άγιος Δημήτριος στην πολιορκία του Σκυλογιάννη και στη μάχη για την απελευθέρωση της Θεσσαλονίκης το 1913, ο άγ. Μηνάς στο Ελ Αλαμέιν, ο αρχάγγελος Μιχαήλ στο Μανταμάδο, η Παναγία κατά την επίθεση των Αβάρων στην Πόλη (όταν ψάλθηκε ο Ακάθιστος Ύμνος) και φυσικά στο Αλβανικό Μέτωπο.

Γιατί οι άγιοι το κάνουν αυτό; Παρεμβαίνουν σωστικά σε συγκεκριμένες περιπτώσεις για λόγους που εκείνοι ξέρουν. Συγκαταβαίνουν στην ανθρώπινη αδυναμία. Έρχονται να προστατέψουν. Σταματάνε μεγαλύτερες συμφορές. Υπακούνε σε αγωνιώδεις προσευχές ανθρώπων με καθαρή καρδιά. Αυτά είναι *πιθανοί λόγοι*. Δε μπορώ να το κρίνω – εγώ δεν αγαπώ τον εχθρό μου πιο πολύ απ' όσο τον αγαπούν ο Χριστός, η Παναγία και οι άγιοι. Μπορώ μόνο να καταγράψω τις μαρτυρίες.

Η Παναγία στον Ορχομενό και ο άγ. Χαράλαμπος στα Φιλιατρά σταμάτησαν τους ναζί, αλλά δεν τους σκότωσαν. Γιατί επενέβησαν; Δε γίνεται μάρτυρας ο αθώος που πεθαίνει από μαχαίρι εισβολέα; Γιατί δεν το έκαναν και στα καμένα κρητικά χωριά, στα Καλάβρυτα, στα στρατόπεδα συγκέντρωσης ή στους θαλάμους βασανιστηρίων;

Δεν το ξέρω. Ξέρω μόνο πως ο Θεός ενεργεί εντελώς διαφορετικά απ' ό,τι θα θέλαμε εμείς να ενεργήσει. Αυτό μας σκανδαλίζει, γιατί πάντα ξεγελάμε τη συνείδησή μας λέγοντάς της πως εμείς είμαστε σοφότεροι ή πιο δίκαιοι απ' το Θεό και πως ο Θεός κάνει λάθη, ενώ εμείς, αν ήμασταν στη θέση Του, «δε θα κάναμε» – οι καημένοι...

Οι εμφανίσεις της Παναγίας στους φαντάρους, το 1940-41, δεν είναι ψευδαισθήσεις, γεννημένες απ' τη φαντασία. Πρόκειται για γεγονότα πολύ κοντά σε μας, που μπορούν ακόμα να διερευνηθούν από αυτόπτες μάρτυρες. Ο μέσος άνθρωπος, εξάλλου, δεν περιμένει να δει την Παναγία, ώστε να αυθυποβληθεί σε οράματα, και μάλιστα πολλά & ομαδικά. Την Παναγία την έστειλαν στους φαντάρους, περισσότερο ακόμα κι από τη δικαιοσύνη του αμυντικού αγώνα, οι προσευχές των μανάδων τους. Αυτό νομίζω.

Η μαυροφόρα Προστάτισσα

Ενδεικτική είναι η μαρτυρία της Β. Μπούρη, σύμφωνα με την οποία ο θείος της, Σπυρίδων Χουλιάρας, που πολέμησε στα ελληνοαλβανικά σύνορα, μέχρι το τέλος της ζωής του συνήθιζε να αφηγείται το εξής θαύμα της Παναγίας: ενώ οι στρατιώτες πολεμούσαν κάτω από πραγματικά αντίξοες συνθήκες, εμφανίστηκε μπροστά τους η Παναγία που, ως προστάτιδα, τους «σκέπασε» με το πέπλο της και σαν οδηγός τους οδήγησε μπροστά στον εχθρό, έτοιμους να τον αντιμετωπίσουν. Το θαύμα αυτό επιβεβαιώνεται και από άλλους στρατιώτες που πολέμησαν στα βουνά της Πίνδου. Κατά μήκος όλου του μετώπου έβλεπαν το ίδιο όραμα: τις νύχτες μια γυναικεία μορφή βάδιζε ψηλόλιγνη, με την καλύπτρα της ριγμένη από το κεφάλι στους ώμους. Ήταν η Παναγία, η υπέρμαχος στρατηγός των Ελλήνων.

Ο Τάσος Ρηγόπουλος, πολεμιστής του 1940, γράφει από το μέτωπο:

«Σου γράφω από μία αετοφωλιά, τετρακόσια μέτρα ψηλότερη από την κορυφή της Πάρνηθας. Η φύση τριγύρω είναι πάλλευκη. Σκοπός μου […] είναι να σου μεταδώσω αυτό που έζησα, αυτό που είδα με τα μάτια μου και που φοβάμαι μήπως, ακούγοντάς το από άλλους, δεν το πιστέψεις. Λίγες στιγμές πριν ορμήσουμε για τα οχυρά της Μόροβας, είδαμε σε απόσταση περίπου δεκατριών μέτρων μια ψηλή μαυροφόρα να στέκει ακίνητη. Ο σκοπός φώναξε: «τις ει;». Μιλιά δεν ακούστηκε. Φώναξε ξανά θυμωμένος. Τότε, σαν να μας πέρασε όλους ηλεκτρικό ρεύμα, ψιθυρίσαμε: «η Παναγία!». Εκείνη όρμησε εμπρός σα να είχε φτερά αετού. Εμείς από πίσω της. Συνεχώς αισθανόμασταν να μας μεταγγίζει αντρειοσύνη.

Ολόκληρη εβδομάδα παλέψαμε σκληρά για να καταλάβουμε τα οχυρά Ιβάν-Μόροβας. […] Εκείνη ορμούσε πάντα μπροστά. Και όταν πια νικητές ροβολούσαμε προς την ανυπεράσπιστη Κορυτσά, τότε η Υπερμάχος έγινε ατμός, νέφος απαλό και απλά χάθηκε» .

Ένα θαύμα έζησαν και οι στρατιώτες του 51ου τάγματος στην κορυφογραμμή Ροντένη. Από τις 22 Ιανουαρίου και κάθε βράδυ στις εννέα και είκοσι ακριβώς, το βαρύ πυροβολικό των αντιπάλων άρχιζε βολή εναντίον του τάγματος. Ο εκνευρισμός και οι απώλειες ήταν πολλές. Ένα βράδυ του Φεβρουαρίου ακουστήκανε πάλι τα εχθρικά κανόνια.

«Παναγιά μου, βοήθησέ μας, σώσε μας», φώναξε εντελώς αυθόρμητα ο ταγματάρχης Πετράκης. Αμέσως στο βάθος πρόβαλε ένα φωτεινό σύννεφο και σιγά-σιγά δημιουργήθηκε κάτι σαν φωτοστέφανο και εμφανίστηκε η μορφή της Παναγίας, η οποία άρχισε να γέρνει προς τη γη και στάθηκε σε ένα φαράγγι. Όλοι στο τάγμα μόλις είδαν το θαύμα, ρίγησαν.

«Θαύμα!», φώναξαν και έκαναν το σταυρό τους. Αμέσως στάλθηκε μήνυμα στην ελληνική πυροβολαρχία, τα ελληνικά κανόνια βρόντηξαν και λίγο μετά τα αντίπαλα σίγησαν. Οι οβίδες των Ελλήνων είχαν πετύχει τον απόλυτο στόχο.

Με ημερομηνία 3 Μαρτίου 1941 σώζεται αναφορά του ανθυπασπιστή Νικολάου Γκάτζαρος προς το 1/40 Τάγμα Ευζώνων, με θέμα «Περί εμφανίσεως της Παναγίας και των δοθεισών μοι υπ' Αυτής εντολών», όπου περιγράφει την εμφάνιση της Παναγίας:

«…μία γυνή μαυροφόρα έχουσα σεμνήν, την εμφάνισίν της. Το πρόσωπόν της διεκρίνετο χαρακτηριστικώς εις το βραδυνό ημίφως. […] Εκ της συγκινήσεως οι οφθαλμοί μου εδάκρυζον, οι πόδες και τα χείλη μου έτρεμον επί πολλήν ώραν. Ήκουσα να ομιλή: "Είμαι η Παναγία. Μη φοβείσαι παιδί μου, είπε! Εγώ ενεφανίσθην να σου είπω τρεις λόγους, τους οποίους να μη λησμονήσης:

1) Ο παρών πόλεμος εκηρύχθη απροκαλύπτως και αναιτίως υπό της Ιταλίας εναντίον της Ελλάδος. Θελήματί μου η Ελλάς θα εξέλθη τούτου νικηφόρος.

2) Ο πόλεμος ούτος εκηρύχθη εναντίον της Ελλάδος, ίνα γνωρίση ο κόσμος, ότι αφορμή τούτου είναι η απομάκρυνσίς του εκ της Χριστιανικής θρησκείας, καθ' ην ύβριζεν, εβλασφήμει τα θεία της και έρρεπε προς τον εκφυλισμόν και την ακολασίαν και ούτως συμμορφωθή, ίνα μάθη ότι υπάρχει και προϊσταται ο Θεός. Τρανώτατα δε τεκμήρια της υπάρξεως ταύτης είναι τα συχνά θαύματα των Αγίων της Εκκλησίας του Χριστού.

3) Έπρεπε να μάθη ο κόσμος, ότι ο δίκαιος πάντοτε υπερισχύει της βίας.

Ανάφερε, λοιπόν, ταύτα και εγγράφως εις τον Διοικητήν σου, ίνα μη πτοηθή προ ουδενός κωλύματος, καθότι υπό την προστασίαν Μου ο Ελληνικός Στρατός θα νικήση!"».

Η **γιορτή της Αγίας Σκέπης** είναι ανάμνηση του οράματος του αγίου Ανδρέα του διά Χριστόν σαλού, που είδε την Παναγία στο ναό των Βλαχερνών (στην Κωνσταντινούπολη) να σκεπάζει προστατευτικά το λαό μ' ένα τεράστιο ύφασμα.

Το 1952, λόγω της σπουδαιότητας των θαυματουργών επεμβάσεων της Παναγίας κατά τον Ελληνοϊταλικό Πόλεμο, η γιορτή της Αγίας Σκέπης, που είχε καθιερωθεί την 1η Οκτωβρίου, μεταφέρθηκε στις 28 Οκτωβρίου, για να συμπίπτει με την εθνική εορτή. Η Ορθόδοξη Ρωσία γιορτάζει ακόμη την Αγία Σκέπη 1 Οκτωβρίου.

Επειδή στο Ρέθυμνο στις 28 Οκτωβρίου τιμάμε πανηγυρικά τους Τέσσερις Μάρτυρες, ο ναός της Παναγίας Ελευθερώτριας Άνω Καλλιθέας διατήρησε την εορτή της Παναγίας την 1η Οκτωβρίου, για να μην έρθει σε δεύτερη θέση καμία από τις δύο γιορτές.

ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΚΔΟΣΗ ΕΝΟΡΙΑΣ ΑΓΙΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΕΡΙΒΟΛΙΩΝ ΡΕΘΥΜΝΗΣ
ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ
Τ.Κ. 741 00 ΡΕΘΥΜΝΟ. Τηλ.: 28310 28854 - e-mail: riginiot@gmail.com
ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ - ΕΚΔΟΤΗΣ: Ενορία Αγίου Γεωργίου Περιβολίων Ρεθύμνης
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΣΥΝΤΑΞΕΩΣ: Θεόδωρος Ι. Ρηγινιώτης